

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

١٢١٨٢١

دانشگاه تهران

دانشکده حقوق و علوم سیاسی

عنوان:

توسط

تعقیب و محاکمه جنایتکاران بین المللی از سوی دادگاههای ملی

استاد راهنما:

دکتر جمشید ممتاز

استاد مشاور:

دکتر امیرحسین رنجبریان

۱۳۸۸/۷/۱۶

نگارش:

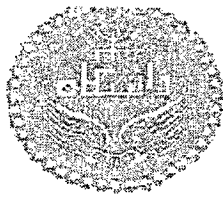
معصومه سادات میرمحمدی

اداره اطلاعات و آرکایو ملی
تهران

پایان نامه برای اخذ درجه کارشناسی ارشد

سال تحصیلی ۸۸-۸۷

۱۲۱۸۳۱

دانشکده حقوق و علوم سیاسی
گروه آموزشی حقوق عمومی
گواهی دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد

هیات داوران پایان نامه کارشناسی ارشد: معصومه سادات میرمحمدی

گرایش:

در رشته : حقوق بین الملل

با عنوان : تعقیب و محاکمه جنایتکاران بین المللی توسط دادگاههای ملی

را در تاریخ : ۱۳۸۸/۴/۹

به عدد	به حروف
۱۹،۵	نورده و نیم

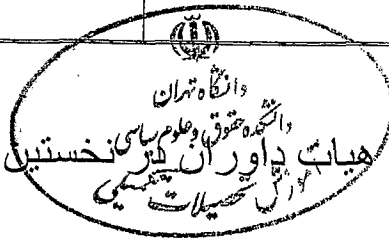
با نمره نهایی :

ارزیابی نمود.

با درجه

ردیف	مشخصات هیات داوران	نام و نام خانوادگی	مرتبۀ دانشگاهی	دانشگاه یا موسسه	امضاء
۱	استاد راهنما استاد راهنمای دوم (حسب مورد):	دکتر جمشید ممتاز	استاد	دانشکده حقوق و علوم سیاسی	
۲	استاد مشاور	دکتر امیرحسین رنجبریان	استادیار	دانشکده حقوق و علوم سیاسی	
۳	استاد داور (یا استاد مشاور دوم)	دکتر سیدباقر میرعباسی	دانشیار	دانشکده حقوق و علوم سیاسی	
۴	استاد داور (خارجی)				
۵	نماینده کمیته تحصیلات تکمیلی گروه آموزشی:	دکتر سیدباقر میرعباسی	دانشیار	دانشکده حقوق و علوم سیاسی	

تذکر: این برگه پس از تکمیل هیات داوران آن مرکز آموزشی و علوم سیاسی نخستین صفحه پایان نامه درج می گردد.

جمهوری اسلامی ایران
دانشگاه تهران

شماره _____
تاریخ _____
پودوست _____

اداره کل تحصیلات تکمیلی

باسمه تعالی

تعهد نامه اصالت اثر

تبریزی

اینجانب محمدرضا تبریزی متعهد می شوم که مطالب مندرج در این پایان نامه / رساله حاصل کار پژوهشی اینجانب است و به دستاوردهای پژوهشی دیگران که در این پژوهش از آنها استفاده شده است ، مطابق مقررات ارجاع و در فهرست منابع و مآخذ ذکر گردیده است. این پایان نامه / رساله قبلاً برای احراز هیچ مدرک هم سطح یا بالاتر ارائه نشده است . در صورت اثبات تخلف (در هر زمان) مدرک تحصیلی صادر شده توسط دانشگاه از اعتبار ساقط خواهد شد .
کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر متعلق به پردیس / دانشکده / مرکز دانشگاه تهران می باشد .

نام و نام خانوادگی دانشجو محمدرضا تبریزی

امضاء

آدرس : خیابان انقلاب اول خیابان فجر رازی - پلاک ۵ کد پستی : ۱۳۰۴۵/۵۶۸
فکس : ۶۴۹۷۳۱۴

این اندک را:

خواستمش تقدیم به دستان چروکیده پدر کنم، گرچه یک عمر ایثار را چنین تقدیمی
نیاید؛

خواستمش برای چشمان ستاره پوش و هماره نگران مادر بسراییم، گرچه عمق عاطفه آن
را لایق نداند؛

خواستمش تقدیم به اساتید بزرگوارم نمایم، گرچه انسانهای واقعی و «ممتاز» را چنین
پیشکشی نشاید...

به ناگاه صدایی شنیدم، ناله کودکی انگار
هان یافتم!

تقدیم به کودکان غزه که از ایثار محروم و از عمق عاطفه بی نصیب ماندند. کودکانی
که چشمانشان به سیاهی و دهانشان به خاک سرد گشوده شد،
...گرچه از انبوه این درد چیزی نکاهد.

افسوس خدایا که بیش از اینم نبود.

چکیده

جرم انگاری برخی از مهمترین و جدی ترین نقضهای حقوق بشر ذیل عنوان جنایات بین المللی نتیجه وقوع تحولی نوین در روند تکامل حقوق بشر است که امکان تعقیب، محاکمه و مجازات مرتکبین چنین نقضهایی را در نظام حقوق بین الملل کیفری چه در نظامهای ملی و چه بین المللی فراهم می آورد.

همچنین نگرانی جامعه بین المللی از بی کیفر ماندن جنایتکاران جنگهای جهانی، که در قطعنامه های سازمان ملل قابل مشاهده است، منجر به اجماع بین المللی در تعقیب و محاکمه جنایات بین المللی گردیده است. از سوی دیگر افزایش مختاصمات مسلحانه داخلی در دهه نود که بهانه ای برای وقوع جنایات گسترده بود، لزوم پیگیری این جنایات را در سطوح ملی و بین المللی پیش از پیش در مسند اهمیت و جدیت قرار داد. ظهور و ارتقای اصل مسؤلیت کیفری فردی در دهه نود نیز حاصل همین پیگیریها است که خود منجر به تقویت بنیان تعقیب افراد مظنون در دادگاههای داخلی گردید.

این اجماع بین المللی که مرتکبین جنایات بین المللی نباید بی کیفر بمانند، در مسیری پیش می رود که در آن دادگاههای کیفری بین المللی و دادگاههای ملی هر دو باید نقش خود را در آن ایفاء نمایند.

Abbreviations:

AJHR	American Journal of Human Rights
AJIL	American Journal of International Law
EJIL	European Journal of International Law
GA	General Assembly
ICC	International Criminal Court
ICJ	International Criminal Justice
ICTR	International Criminal Tribunal for Rwanda
ICTY	International Criminal Tribunal for Yougoslavia
ILC	International Law Commission
IRRC	International Review of the Red Cross
JICJ	Journal of International Criminal Justice
LJIL	Lieden Journal of International Law
NELR	New England Law Review
p.	page
para	paragraph
Res	Resolution
UN	United Nations
Vol.	Volume

عنوان..... صفحه

مقدمه..... ۱

بخش اول- رویکرد دادگاههای ملی در تعقیب جنایات بین المللی..... ۴

فصل اول- جرم انگاری جنایات بین المللی..... ۶

مبحث اول - جرم انگاری جنایات بین المللی در اسناد بین المللی..... ۸

مبحث دوم- جرم انگاری جنایات بین المللی در قوانین ملی..... ۱۰

گفتار اول - تأثیر تصویب اساسنامه دیوان در جرم انگاری جنایات بین المللی در قوانین

داخلی دولتها..... ۱۱

بند اول- جرم انگاری جنایات بین المللی پیش از تصویب اساسنامه دیوان..... ۱۲

۱. جنایات جنگی..... ۱۲

۲. جرم انگاری جنایت ژنوسید..... ۱۴

۳. جرم انگاری جنایت علیه بشریت..... ۱۶

بند دوم- جرم انگاری جنایات بین المللی پس از تصویب اساسنامه..... ۱۷

۱. جنایات جنگی..... ۱۸

۲. جنایت ژنوسید..... ۲۱

۳. جنایت علیه بشریت..... ۲۲

گفتار دوم- تفاوت جرم انگاری جنایات بین المللی در اساسنامه و مقررات دول عضو..... ۲۳

بند اول- تعاریف موسع یا مضیق تر از تعاریف دیوان در قوانین داخلی..... ۲۴

۱. تعاریف موسع تر از تعاریف دیوان..... ۲۴

۲. تعاریف مضیق تر از تعاریف دیوان ۲۶
- بند دوم - تأثیر جرم انگاری های متفاوت دول عضو در اخراج صلاحیت دیوان ۲۷
- گفتار سوم. تأثیر تصویب اساسنامه در وضع صلاحیت جهانی بر جنایات بین المللی از سوی دولتها ۳۱
- بند اول. وضع قوانین صلاحیت جهانی پیش از تصویب اساسنامه ۳۲
- بند دوم. وضع قوانین صلاحیت جهانی پس از تصویب اساسنامه ۳۵
۱. رفع نقص و پراکندگی قوانین داخلی در خصوص صلاحیت جهانی ۳۶
۲. ترغیب دولتها به اعمال صلاحیت جهانی ۳۷
- فصل دوم - معیارهای اعمال صلاحیت از سوی دولتها ۳۹
- مبحث اول - معیارهای داخلی اعمال صلاحیت ۴۰
- گفتار اول - اصل صلاحیت سرزمینی ۴۰
- بند اول - اصل صلاحیت سرزمینی عینی ۴۲
- بند دوم - اصل صلاحیت سرزمینی ذهنی ۴۳
- گفتار دوم - اصول صلاحیت فراسرزمینی ۴۳
- بند اول - اعمال صلاحیت مبتنی بر تابعیت یا صلاحیت شخصی ۴۴
۱. صلاحیت دولت متبوع متهم (صلاحیت شخصی فعال) ۴۴
۲. صلاحیت دولت متبوع قربانی (صلاحیت شخصی منفعل) ۴۵
- بند دوم - اصل صلاحیت حمایتی یا صلاحیت واقعی ۴۷
- مبحث دوم - معیارهای اعمال صلاحیت کیفری بر مبنای معاهدات بین دولتها ۴۸
- گفتار اول - صلاحیت جهانی ۴۸

- بند اول - صلاحیت جهانی مطلق و صلاحیت جهانی مشروط ۵۰
- بند دوم - مبانی مختلف صلاحیت جهانی ۵۲
۱. مبنای بین المللی صلاحیت جهانی: حقوق بین الملل عرفی یا قراردادی؟ ۵۲
- ۱-۲. مبنای عرفی صلاحیت جهانی ۵۳
- ۲-۲. مبنای قراردادی صلاحیت جهانی ۵۵
۲. مبنای داخلی صلاحیت جهانی: اولین تجربه بلژیک ۶۵
- بند سوم: ماهیت صلاحیت جهانی: اختیاری یا اجباری؟ ۶۷
۱. تقریر ماهیت صلاحیت جهانی در معاهدات ۶۸
- ۱-۱. کنوانسیونهای دربردارنده صلاحیت جهانی الزامی ۶۸
- ۱-۲. کنوانسیونهای دربردارنده صلاحیت اختیاری ۷۰
۲. تقریر ماهیت صلاحیت جهانی در قطعنامه های سازمان ملل ۷۱
۳. تقریر ماهیت صلاحیت جهانی در دکترین ۷۳
۴. تقریر ماهیت صلاحیت جهانی در رویه قضایی ۷۴
- گفتار دوم - اعمال قاعده استرداد یا تعقیب از سوی دادگاههای ملی ۷۸
- بند اول - تعهد به استرداد یا تعقیب در دستور کار کمیسیون حقوق بین الملل ۷۹
- بند دوم - جایگاه قاعده استرداد یا تعقیب در حقوق بین الملل ۸۲
۱. جایگاه تعهد به استرداد یا تعقیب در معاهدات ۸۲
۲. جایگاه تعهد به استرداد یا تعقیب در حقوق بین الملل عرفی ۸۶
- ۱-۲. استناد به مبنای عرفی تعهد به استرداد یا تعقیب در دادگاههای بین المللی ۸۶

- ۲-۲. استناد به مبنای عرفی تعهد به استرداد یا تعقیب در داد گاههای داخلی ۹۰
۳. ماهیت آمرانه ممنوعیت جنایات بین المللی ۹۲
۴. افزایش شمار کنوانسیونهای بین المللی دربردارنده این تعهد ۹۴
۵. جایگاه تعهد استرداد یا تعقیب در رویه قضایی دولتها ۹۵
- بند سوم- رابطه اصل استرداد یا تعقیب با اصل صلاحیت جهانی ۹۸
۱. تفاوت در دامنه شمول جرایم ۹۹
۲. تفاوت در مبنا و ماهیت ۹۹

بخش دوم: بررسی موانع تعقیب و محاکمه جنایتکاران بین المللی با نظر به

- عملکرد دولتها ۱۰۱
- فصل اول- موانع حقوقی پیش روی صلاحیت جهانی ۱۰۳
- مبحث اول- انواع موانع حقوقی در اعمال صلاحیت جهانی ۱۰۳
- گفتار اول- فقدان مقررات داخلی ۱۰۳
- گفتار دوم- پذیرش مصونیت ۱۰۵
- گفتار سوم- اصل تکمیلی بودن صلاحیت جهانی ۱۰۸
- گفتار چهارم- منع محکومیت مضاعف ۱۰۹
- گفتار پنجم- وضع شرایط برای اعمال صلاحیت جهانی ۱۱۰
- بند اول- شرط حضور متهم ۱۱۱
- بند دوم- صلاحدید دادستان ۱۱۲
- بند سوم- شرط مجرمیت مضاعف ۱۱۴

- گفتار ششم - پذیرش قوانین عفو ۱۱۶
- گفتار هفتم - اعمال قاعدهٔ مرور زمان ۱۱۸
- مبحث دوم - تأثیر موانع حقوقی در عملکرد دادگاههای ملی ۱۲۰
- گفتار اول - تأثیر فقدان مقررات داخلی در عملکرد دولتها ۱۲۰
- گفتار دوم - تأثیر پذیرش مصونیت جنایتکاران بین المللی بر عملکرد دولتها ۱۲۳
- گفتار سوم - تأثیر اصل تکمیلی بودن صلاحیت جهانی بر عملکرد دولتها ۱۲۷
- گفتار چهارم - تأثیر شرایط مقرر برای صلاحیت جهانی در عملکرد دولتها ۱۲۸
- بند اول - تأثیر شرط حضور متهم در رسیدگی دولتها ۱۲۸
- بند دوم - تأثیر صلاحدید دادستانی در رسیدگی دولتها ۱۳۱
- گفتار پنجم - تأثیر پذیرش قوانین عفو از سوی دادگاههای ملی ۱۳۵
- گفتار ششم - تأثیر قاعدهٔ مرور زمان بر عملکرد دولتها ۱۳۶
- فصل دوم - مشکلات فنی پیش روی صلاحیت جهانی ۱۳۷
- مبحث اول - انواع موانع فنی در اعمال صلاحیت جهانی ۱۳۷
- گفتار اول - ایجاد تعارض بین دول صالح به رسیدگی ۱۳۷
- گفتار دوم - عدم وجود دانش و تخصص در زمینهٔ اعمال صلاحیت جهانی ۱۳۸
- گفتار سوم - فقدان ویانقص همکاری و معاضدت قضایی بین دولتها ۱۳۹
- بند اول - عدم همکاری دولتها در تأمین و تحصیل دلایل ۱۳۹
- بند دوم - عدم کفایت قراردادهای معاضدت قضایی و استرداد ۱۴۰

- مبحث دوم - تأثیر موانع فنی در عملکرد دولتها ۱۴۲
- فصل سوم - موانع سیاسی پیش روی صلاحیت جهانی ۱۴۶
- مبحث اول - انواع موانع ناشی از ملاحظات و منافع سیاسی ۱۴۶
- گفتار اول - تعارض صلاحیت جهانی با حاکمیت دولتها ۱۴۶
- گفتار دوم - صلاحیت جهانی ابزار نوین دول استعمارگر؟ ۱۴۸
- گفتار سوم - اعمال صلاحیت جهانی برای دستیابی به اهداف سیاسی ۱۵۰
- گفتار چهارم - فقدان اراده سیاسی در تعقیب جنایات بین المللی ۱۵۱
- گفتار پنجم - ایجاد تنشهای سیاسی و قطع روابط دیپلماتیک و تجاری و یا اعمال فشار سیاسی ۱۵۲
- مبحث دوم - تأثیر موانع سیاسی در عملکرد دادگاههای ملی ۱۵۳
- راهکارهای ممکن برای رفع مشکلات تعقیب و محاکمه جنایتکاران بین المللی ۱۶۰
- جمع بندی ۱۶۲
- پیشنهادات ۱۶۹
- منابع ۱۷۱

عجب بری

مقدمه

به منظور به کیفر رساندن مرتکبین مهم ترین جرایم بین المللی که ارتکاب آنها در هر نقطه از جهان احساسات انسانها را جریحه دار می سازد و در راستای مبارزه با جرایمی که منافع مشترک بشریت را مورد هجوم قرار داده است، پیگیری اقداماتی در جهت جلوگیری از بی کیفرماندن مرتکبین این جرایم، که تهدیدی علیه صلح و امنیت جهانی تلقی می شود، از دیرباز مورد توجه و علاقه جامعه جهانی بوده است. چنانکه برخی دولتها در همین راستا با وضع صلاحیت جهانی برای دادگاههای ملی خود، تمایل خویش را در پیشبرد روند « مبارزه با بی کیفری » نشان داده اند. روندی که با تشکیل دیوان بین المللی کیفری و لازم الاجرا شدن اساسنامه آن، به نقطه اوج خود نزدیک شده است.

درواقع هدف از پیش بینی اصل صلاحیت جهانی سرکوب مؤثر رفتار مجرمانه ای است که برای کل جامعه بشری زیانبار به شمار می رود. بدین منظور حقوق بین الملل کیفری، پیگرد بین المللی متهمان به این جنایات را به دادگاههای ملی واگذار کرده است و این گفته نه تنها در گذشته، بلکه در حل حاضر نیز صدق می کند و پس از تصویب اساسنامه دیوان کیفری بین المللی نیز همچنان وظیفه پیگرد مهم ترین جنایات بین المللی با دولتها است؛ بدین ترتیب این مفهوم که دولتها قرار است با تأسیس یک دادگاه کیفری بین المللی، کلیه اختیاراتشان را برای محاکمه و مجازات جنایات به آن واگذار نمایند، قدری دور از واقعیت و به سختی قابل دفاع است.

همچنین تصمیمات دادگاههای ملی علاوه بر تقویت روند مبارزه با بی کیفری، گامی است در جهت غنای منابع حقوق بین الملل کیفری. اگرچه نقش دادگاههای ملی در مقایسه با دادگاههای بین المللی، غیرمستقیم خوانده می شود، اما رویه قضایی دادگاههای داخلی که میتواند تجلی اراده و عملکرد دولتها باشد، خود منبعی برای دادگاههای کیفری بین المللی خواهد بود؛ چنانکه عملکرد دادگاههای بین المللی کیفری برای یوگسلاوی سابق و روندا حاکی از این واقعیت است.¹

1. See Andre Nollkaemper, Decisions of National Courts as Sources of International Law: An Analysis of the Practice of the ICTY, in: William Schabas and Gideon Boas(eds.), *International Criminal Law Developments in the Case Law of the ICTY*(Leiden,2003),pp. 277-296.

با این همه، رویه دولتها در اعمال صلاحیت جهانی بر جنایتکاران بین المللی، در حیطه اجرا با مسائل و موانعی مواجه شده که از میل ایشان در روی آوردن به صلاحیت جهانی کاسته است. پیامدهایی که تعقیب این جنایتکاران برای دولت تعقیب کننده بدنبال داشته است، نه تنها از تهور دولتها بلکه از انگیزه ایشان در آغاز رسیدگی و تعقیب جنایات بین المللی کاسته است.

از سوی دیگر افزایشی که جرایم فراملی و فرامرزی در بدنه حقوق بین الملل کیفری داشته است، نیاز به همکاریهای بیشتر و مستحکم تر در حوزه کنترل جرایم و مبارزه با بی کیفری را می طلبد. بویژه با توجه به عدم توفیقی که صلاحیت جهانی با آن مواجه شده است و شمار معدود کشورهایی که به اعمال این صلاحیت برای دادگاههای ملی خود برآمده اند، نیاز به تأسیسی جایگزین که دولتها را در هدف دیرینه شان یعنی مبارزه با بی کیفری یاری دهد، توجه جامعه جهانی را به سمت قاعده دیرپای «استرداد یا تعقیب» جلب نموده است.

در این پایان نامه سعی بر این است که بتوان ضمن بررسی رویکرد و عملکرد دولتها در تعقیب و مجازات جنایتکاران بین المللی، پاسخ هایی درخور به سؤالات زیر ارائه گردد و صحت فرضیه های ذیل مورد آزمون قرار گیرند:

سؤالات تحقیق :

جنایات مبتنی

۱. آیا میتوان قائل به تفکیکی بین جرایم مبتنی بر حقوق بین الملل و جنایات بین المللی بود؟
۲. آیا تصویب اساسنامه دیوان کیفری بین المللی و لازم الاجرا شدن آن، تأثیری در رویکرد دولتها نسبت به وضع قوانین مربوط به جنایات بین المللی و قوانین مربوط به اعمال صلاحیت جهانی داشته است؟
۳. آیا اعمال صلاحیت جهانی بر جنایات بین المللی از سوی دولتها، مبتنی بر حقوق بین الملل عرفی است یا قراردادی و آیا این معیار صلاحیتی از ماهیت الزامی برخوردار است؟
۴. مفهوم قاعده «استرداد یا تعقیب» و نقش آن در مبارزه با بی کیفری چیست؟
۵. مبنای حقوقی قاعده «استرداد یا تعقیب»، حقوق بین الملل قراردادی است یا حقوق بین الملل عرفی؟
۶. رابطه این قاعده با اصل صلاحیت جهانی چگونه است و آیا ابزاری برای اجرای اصل صلاحیت جهانی می باشد یا تأسیسی مستقل به شمار می آید؟

۷. موانع پیش روی دولتها در تعقیب و محاکمه جنایتکاران بین المللی کدامند و نقش این موانع در عملکرد

دولتها تا کنون چگونه بوده است؟ آیا میتوان راهکارهایی برای رفع برخی از موانع ارائه نمود؟

بخش اول

رویکرد دادگاههای ملی در تعقیب جنایات بین المللی

مردم هیاهوی زیادی برای تعقیب قتل همسایه
خود به پا می کنند. اما وقتی قاتل همسایه آنها
بوده و قربانی فردی بیگانه است که در مسافتی
دور و در سرزمین بیگانه به قتل رسیده، هیاهوها
برای تعقیب محو می شوند.^۲

رسیدگی و تعقیب جنایات بین المللی در محاکم ملی همواره به لحاظ سیاسی، جامعه شناختی، عملی و حقوقی بر تعقیب آنها در محاکم بین المللی مقدم بوده اند. جامعه بین الملل نسبت به نگرانیهای ناشی از جرایم بین المللی و کوتاهی دولت ها در انجام تعهداتشان در تعقیب جنایات بین المللی و اتخاذ تمهیدات مناسب در ارتباط با مرتکبین، کوتاهی آنها در تأمین جبرانهای مناسب برای قربانیان و مجروحان و پیشگیری از وقوع این جرایم یا در یک کلمه نسبت به بی کیفی^۳ تحمل نداشته و ندارد. ولی افسوس که بی کیفی از اوان تاریخ بیشتر یک قاعده بوده است و برقراری عدالت یک استثناء. اگرچه برای خاتمه بخشیدن به بی کیفی، جامعه بین الملل دادگاههای کیفی بین المللی را ایجاد نمود؛^۴ اما در عین حال اساسنامه دیوان کیفی بین المللی برای تضمین هر چه بیشتر مبارزه با بی کیفی، در مقدمه خود مبارزه با این جرایم که را که بی کیفی ماندن آنها تهدید علیه صلح و امنیت جهان به شمار می رود،^۵ وظیفه همه دولتها دانسته و آنها را به اعمال صلاحیت کیفی خویش بر این جنایات ملزم می نماید. دیوان وظیفه اصلی مداخله برای محاکمه و مجازات مسئولان جرایم بین المللی را به

2. David Matas(war crimes specialist),*The Case of Imre Finta*, 34UNBLJ,p.281.

۳. بی کیفی عبارتست از عدم امکان حقوقی یا عملی بازخواست مرتکبان نقضهای فاحش حقوق بشر - خواه در رسیدگی های حقوقی یا مدنی، اداری یا انتظامی - به این دلیل که آنها موضوع هیچ تحقیقی قرار نمی گیرند که بتواند منجر به متهم کردن، توقیف، محاکمه و در صورت گناهکار بودن، محکوم کردن آنها به مجازاتهای مقتضی و تأمین جبران برای قربانیان شود:

Set of Principles for the Prosecution and Protection of Human Rights Through Action to Combat Impunity : Annex to the Questions of Impunity of Perpetrators of Human Rights Violations (civil and political), revised final report prepared by Mr. Joinet, UN Doc.E /CN.4 /Sub.2 /1997 /20 /Rev.1(2 October 1997).

۴. تأسیس این دادگاهها حاکی از این اصل بودند که عدالت و اجرای آن بخش مهمی از پیشبرد روند صلح است بویژه اگر نیاز به برقراری صلحی پایدار باشد که بتواند منجر به خاتمه سلسله دیرپای جرایم فاحش و جنایات بین المللی باشد.

۵. رئیس شورای امنیت در ژوئن ۲۰۰۶ ضمن بیانیه ای، بر مسئولیت دولتها بر انجام تعهداتشان در پایان دادن بی کیفی و تعقیب افراد مسئول در ژنوسید، جنایات علیه بشریت و نقضهای جدی حقوق بین الملل بشردوستانه تأکید و اقدام آنها را در این زمینه ابزاری در برقراری صلح و امنیت تلقی نماید و فرار مرتکبین از عدالت را تهدیدی علیه صلح و امنیت بین المللی بشناسد:

S/PRST/2006/28(22 June 2006) .

دولتها وامی گذارد و در همان زمان ابزاری را پیش بینی می نماید[صلاحیت تکمیلی] که به لطف آن با کاهلی و عدم تمایل دولتها برخورد نموده و مانع از این شود که افراد مسئول نقضهای فاحش حقوق بین الملل از چنگال عدالت بگریزند.^۶

دیبرکل سازمان ملل نیز در همین راستا، در سال ۲۰۰۰ به شورای امنیت که تعهد اصلی را در حفظ صلح و امنیت بشری بر عهده دارد، توصیه نمود که توسعه مکانیزمهای حقوقی و تعقیبی را در ابعاد داخلی و بین المللی تشویق نماید، مکانیزمهایی که بدلیل عدم توانایی یا عدم تمایل اطراف درگیر نسبت به تعقیب افراد مرتکب ژنوسید، جرایم علیه بشریت و جنایات جنگی، باید در دیگر دادگاههای داخلی یا بین المللی، اعمال شود.^۷

در این بخش، به منظور تنویر رویکردی که دولتها در تعقیب جنایات بین المللی و پاسخ دهی به آنها در پیش گرفته اند، ابتدا قصد آن داریم که نحوه جرم انگاری جنایات بین المللی را در اسناد بین المللی و سپس در قوانین داخلی و ملی بررسی نموده(فصل اول) و سپس به طرح معیارهای اعمال صلاحیت دولتها بر این جنایات خواهیم پرداخت(فصل دوم).

فصل اول - جرم نگاری جنایات بین المللی

قرن بیستم سرشار از جنایاتی است که صفحات تاریخ را بیش از پیش سیاه نموده اند. جنایاتی که آنتونیو کاسسه آنها را نقض قواعد بین المللی می داند که مسئولیت کیفری افراد مرتکب را بدنبال دارند.^۸ صرفنظر از این تعریف موسع، به نظر می رسد که هیچ اجماع خاصی در خصوص جرایمی که بین المللی خوانده می شوند، وجود ندارد. برای مثال، کاسسه یک رویکرد بسیار محدودی را در خصوص جرایم بین المللی پیش می گیرد چنانکه وی جرایم بین المللی را نقض قواعد عرفی بین المللی می داند، قواعدی که به منظور حمایت از ارزشهایی به وجود آمده اند که برای همه جامعه بین المللی حائز اهمیت بوده و در مجازات مرتکبین آنها یک منفعت همگانی وجود دارد. در مقابل، دیگر حقوقدانان^۹ رویکرد وسیع تری نسبت به تعریف این جرایم اتخاذ کرده اند، چنانکه آنها را

6. Salvatore Zappalà: *La Justice penal internationale*, Montchrestien, E.J.A, 2007, p. 87.

7. Report of the Secretary General to the Security Council on Protection of Civilians in Armed Conflict : UN Doc.S/1999/957(8 September 1999), p.10, Recommendation B5.

8. Antonio Cassese, *International Criminal Law*, Oxford University Press, 2003, p.23.

۹. بعنوان مثال، باسیونی فهرست بلندبالایی مشتمل بر ۲۴ جرم را به عنوان جرایم بین المللی برمی شمرد:

جرایمی می دانند که در معاهدات بین المللی برای آنها مسئولیت کیفری فردی در نظر گرفته شده است. در واقع تعریف کاسسه تعریفی مبتنی بر حقوق عرفی است و صرفاً جرایمی را در برمی گیرد که ممنوعیت آنها ریشه عرفی دارد. اما تعریف دیگر که دامنه وسیعتری از جرایم را ارائه می نماید، مبتنی بر حقوق قراردادی است یعنی جرایمی که در غالب کنوانسیونها مورد جرم انگاری قرار گرفته اند. بدین ترتیب به منظور تفکیک و نیز تأکید بر اهمیت جرایم دسته اول که موضوع اصلی این تحقیق هستند، آنها را «جنایات بین المللی»^{۱۰} و جرایم دسته دوم را «جرایم مبتنی بر حقوق بین الملل»^{۱۱} خواهیم خواند.

اگرچه لزوماً اجماعی در خصوص تعریف فهرستی از جرایم بین المللی وجود ندارد، اما تعریف مشابه برخی جرایم بین المللی یعنی جنایات جنگی، جنایت علیه بشریت، نسل کشی در اسناد بین المللی متعدد و معاهداتی که از اقبال بیشماری بهره مند شده اند، حاکی از این است که در خصوص اهمیت این جرایم برای جامعه بین الملل و نیز مبنای عرفی آنها، پذیرش وسیعی وجود دارد. در تحقیق پیش رو از این جرایم با عنوان جنایات بین المللی نام خواهیم برد و آن را در مقابل جرایم طبق حقوق بین الملل قرار می دهیم.

مبحث اول - جرم انگاری جنایات بین المللی در اسناد بین المللی

کنوانسیونهای لاهه ۱۸۹۹ و ۱۹۰۷ (در خصوص قوانین و رسوم جنگ) اگرچه اقدام به جرم انگاری جنایات جنگی ننموده اند اما منبعی در تعریف این جنایات به شمار می روند. بعد از جنگ جهانی اول، متحدان بدنبال عهدنامه ورسای ۱۹۱۹، سومین کمیسیون فرعی از کمیسیون مربوط به مسئولیتها^{۱۲} را برای بررسی نقضها و تخلفات صورت گرفته از قوانین و رسوم جنگی در این جنگ، تشکیل دادند؛ این کمیسیون فرعی از تعاریف مذکور در کنوانسیون ۱۹۰۷ لاهه در جهت جرم انگاری اعمال ارتكابی بهره می جست. بر همین اساس رسیدگی هایی در لایبزیگ آلمان صورت گرفت و بدنبال آن، کمیسیون، مقامات ترکیه را نیز به اتهام «جرایم علیه قوانین بشری» مسئول شناخت و در نتیجه در ۱۹۲۰ رسیدگی هایی نیز در استانبول و طبق قوانین داخلی صورت پذیرفت.

M.Chierif Bassiouni , *International Crimes: Digest/Index of International Instruments*, Published by Oceana Pubns, 1986.

Italic

10. International crimes.

11. Crimes of international law.

12. Sub-Commission III of the Commission on Responsibilities of the Preliminary Peace Conference of Paris.